

Anteckningar från möte med representanter från akademien om reformeringen av biståndet

Datum och tid: 11/8 2023 mellan 13-15

Adress: Stockholm Environment Institute, Linnégatan 87D, Stockholm

Inledning

- Inledning av SEI/SweDev av Måns Nilsson och Janet Vähämäki som presenterar SEI, SweDev och nätverkets bakgrund. Bakgrunden till detta möte är en önskan från forskarsamhället att få vara med i dialog kring den kommande reformagendan för biståndet.
- Jesper Sundewall presenterar tre övergripande frågor till SS Janse:
 1. Hur ser statssekreteraren på forskningens roll för att möjliggöra ett effektivt utvecklingssamarbete i ljuset av de förändrade förutsättningarna?
 2. (Givet att vi förstått att regeringen ändå anser att forskning för global utveckling är viktig undrar vi..) hur statssekreteraren ser att forskning för global utveckling kan finansieras och prioriteras från andra budgetposter? Kan vikten av forskning för global utveckling tydliggöras och annan finansiering till den säkras i styrningen (tex i den kommande forskningspropositionen, i regleringsbrev till forskningsfinansiärer, Sida och andra myndigheter)?
 3. Vad är er bedömning av hur de genomförda nedskärningarna inom forskningen påverkar de övriga områden som ni prioriterar inom biståndspolitiken (tex innovation, handel, Ukraina, effektivitet)? Hur påverkar förändringarna ett kunskapsorienterat beslutsfattande inom biståndet framgent?

Introduktion av alla mötesdeltagare (se deltagarlista längst bak)

Presentation av SS Janse - reformagendan inom utvecklingssamarbetet

Vi lever i en tid av exceptionell förändring i omvärlden, geopolitiken gör sig påmind överallt och regeringen måste förhålla sig till det. I denna kontext är en viktig prioritering för regeringen att stötta Ukraina att vinna kriget. Det är en överlevnadsfråga för Sverige och krävs för att återupprätta den internationella rättsordningen. Mer fokus läggs på Sveriges närområde. Gränsers okränkbarhet

behöver försvaras och ytterligare instabilitet förhindras. Biståndspolitiken ska vara ett verktyg i en bredare utrikespolitik, i att driva Sveriges intressen.

Kort genomgång av reformagendan. Vi har lämnat 1% målet, nu finns en fast budget på 56 miljarder per år 2023-2025. Delen av biståndsbudgeten som kan användas till kostnader för flyktingmottagande (avräkningar) kan nu uppgå till max 8% (tidigare fanns inget tak för hur stora dessa kostnader kunde bli).

Prioriteringar:

- Geografisk: Ukraina, Moldavien, Georgien, västra Balkan. Närområdet.
- Tematiskt: Öka humanitärt stöd; öka satsning på klimat och miljö; MR, demokrati och jämställdhet; global hälsa.
- Reviderat kärnstöd till FN. Sverige är en av de största givarna och vi är ett litet land. Därför måste givarbasen breddas. Det gäller inte minst det humanitära stödet.
- Öka arbetet med civilsamhället som har en viktig roll med deras lokalkännedom etc.
- Ökade synergier mellan handel, ekonomisk tillväxt och utvecklingsbistånd (i likhet med Danmark, Nederländerna och Storbritannien). Även Sveriges resa till välstånd gick via handel, hur kan vi fokusera mer på det? Främja jobbskapande, tillväxt, handel, etc. Vi ska även främja svenska företag när det är möjligt. Många andra länder har gått denna väg, vi vill lära av dem. En intern utredning pågår för att studera hur andra länder gjort. Den levererar sina resultat under hösten.
- Migrationsaspekter i biståndet. Säkerställa att länder vi samarbetar med även bistår vid återvändande av deras medborgare efter irreguljär migration. En stor utmaning för Sverige med människor med avvisningsbeslut som inte återvänder.

Reformagenda väntas antas i form av ett regeringsbeslut i höst. Föranlett av brett förankringsarbete: regeringen har träffat forskare i EBAs regi, civilsamhället, näringsliv, akademi och myndigheter som jobbar med forskning. Samtliga ambassader som bedriver bistånd har inkommit med synpunkter. Handel och biståndsutredningen ska presenteras i oktober.

Svar på de frågorna som ställdes ovan av Jesper skiljer sig inte från statsrådets tidigare respons i media. Regeringen tycker att forskning är viktig men behoven är många och regeringen måste prioritera. 98% av VRs budget är intakt. Forskning finansieras även inom EU och andra biståndsstrategier. Det är endast en liten del av möjligheten att bedriva utvecklingsforskning som påverkas.

Utbildningsdepartement har varit med i diskussionerna kopplade till finansiering av forskning för global utveckling. För reformagendan pågår en gemensam beredning mellan departementen. Utgiftsområde 7 ligger dock på inom UD:s beslutsmandat.

Inlägg från övriga deltagare och diskussion

F: Planeras några förändringar inom ramen för Strategin för Sveriges utvecklingsamarbete inom forskning för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling?

S: Strategin lär ligga kvar men beloppet kommer att justeras ned.

F: Varför ta bort stöd till forskning, som är en viktig del av ett kunskaps ekosystem?

S: Allt stöd till forskning tas inte bort och det sker inte en nedmontering av allt forskningsstöd. Detta kräver en omställningsperiod, nya former av finansiering krävs. Andra källor ska kunna ersätta denna finansiering.

F: Det finns inte ordentliga alternativa finansieringskällor. Övriga beredningsgrupper inom tex VR och andra forskningsfinansiärer har inte alltid kompetens att bedöma det som gäller internationella samarbeten och globala syd, de är mer Sverige-fokuserade. Att avveckla anslaget för utvecklingsforskning är ett dråpslag för samarbeten som tagit årtionden att bygga upp. Och, det skulle behövas en annan politisk styrning (ex vis genom att instruera Sida och andra myndigheter eller VR) för att öppna alternativa vägarna till finansiering.

S: I den biståndspolitiska arkitekturen och styrdokument så är sällan ett område bara finansierat av ett anslag, det finns andra poster som kan finansiera forskning. Regeringen ser helheten, den kan upplevas som ogenomtänkt utifrån men alla dörrar är inte stängda.

F: Utvecklingsforskning är både om och för utveckling. Det är tvärvetenskapligt. VR har spelat en stor roll. Utvecklingsforskningen är också grundläggande för den agenda som regeringen vill driva. Vi förlorar mark till andra länder och aktörer samt tappar inflytande i och med de neddragningar av forskning inom biståndet som gjordes i december samt avvecklingen av utvecklingsforskningsutlysningen. Forskning behövs för att förstå grundorsaker till konflikter, migration, fattigdom och är grundläggande för att lösa problem och ha en effektiv politik. Utan forskning kan man inte uppnå era mål.

F: Beslutet att avveckla utvecklingsforskningsanslaget innebär inte att det primärt är synd om svenska forskare, den drabbar partners i utvecklingsländer samt beslutsfattare i svensk förvaltning. Reformen behövs dock för att forskning ska bli mycket mer relevant för biståndet; tex genom att integrera forskning och stöd till forskning i biståndsinsatser, genom att instruera myndigheter att deras arbete bör vila på vetenskaplig grund, genom att öka kunskapsbaserat beslutsfattande, och genom att ge ökade mandat till aktörer som kan samordna mellan beslutsfattande och akademien såsom SweDev och EBA. Kan denna typ av reformer tas med i reformagendan?

F: Sverige har haft ett förhållandevis gott rykte som pionjär på inom forskningsområdet i många decennier. Området har även tidigare finansierats av olika budgetar. Ändringar inom detta område borde därför utredas och förankras grundligt och samordning inom detta område är viktig då den inbegriper många aktörer.

S: Kommentarererna och förslagen tas tacksamt emot. Långsiktighet är viktigt, men ändringar kan göras. Dialog förs med Utbildningsdepartementet så vi får återkomma till frågan. Vi måste prioritera och konsolidera i biståndet. Forskningen ses inte som ineffektiv, men allt bistånd är inte effektivt och behöver kunna ifrågasättas. Vi måste fråga oss om det vi gör har effekt, om det gör maximal nytta. Vi bör "vattna där det växer". Vi behöver resultat, utväxling på investerade medel och transparens i genomförandet.

F: Långsiktiga stöd för forskningsinfrastruktur och samarbeten i partnerländer går inte att bedriva när U-forsk medlen inte finns. Stöd från Sida täcker inte kostnader för svenska handledare, det är inte lätt nu att få in de medlem.

S: Kan det vara en lösning att ändra hur Sida finansierar? Vi får se över övriga möjligheter till finansiering nu när U-forskningsmedlen tagits bort.

Diskussionsfrågor och förslag som kom upp under mötet:

- Förslag att UD, tillsammans med utbildningsdepartementet ser över forskningsstrategin i ljuset av den kraftigt minskade budgeten för forskningsbistånd.
- I den kommande processen för forskningspropositionen - diskutera hur forskning för och om global utveckling ska finansieras och samordnas, och hur länkarna mellan beslutsfattande och forskning ska se ut.
- Forskning behövs för ett effektivt bistånd. Använd forskare mer i biståndet som andra stora biståndsorganisationer gör (tex tidigare DFID, Världsbanken, Finland) för att skapa ett effektivt bistånd – tex innan projektet implementeras, under och efter implementering (utvärderingar, följeforskning av olika slag). Det behövs ett lapptäcke av evidens och kunskapsinhämtning. Öka därför det kunskapsbaserade beslutsfattandet genom att signalera detta i styrningen.
- Statlig finansiering för forskning behövs inom många områden och ffa i låg- och medelinkomstländer. Privata investerare har tex inget intresse av att utrota malaria eller Hiv då det är mer lukrativt för dem med kroniska sjukdomar. Organisationer som WHO som får kärnstöd behövs.

Summering av Jesper och Janet

- Det är inte synd om oss forskare – det är inte poängen. Men besluten att minska finansiering för forskning har följdverkningar på flera arenor. Om man tar bort ett ben så lutar bordet.
- Att försvara specifik finansiering för utvecklingsforskning är inte huvudpoängen, men om den dörren för finansiering stängs så måste nya dörrar öppnas. Här har vi gett flera förslag till hur regeringens styrning av myndigheter som Sida och Vetenskapsrådet, genom instruktioner och regleringsbrev kan utvecklas för att uppnå detta.
- Nu finns en chans att förbättra och göra något nytt, betona forskningens roll, integrera och stärka kopplingar.
- Vi träffas gärna igen. Vi forskare är gärna med, koppla gärna in oss, SweDev och SEI ordnar båda gärna och förmedlar kontakter.

Deltagare:

Från akademien:

- Mats Björk -Professor i ekologi, miljö och botanik, Stockholms universitet. Ledamot i SweDev.
- Martina Björkman Nyqvist -Professor i ekonomi, Handelshögskolan. VD MISUM.
- Veronica Brodén Gyberg -Universitetslektor tema miljöförändring, Linköpings Universitet. Ledamot SweDev.
- Thomas Elmqvist -Professor i naturresurser och urbanisering, Stockholm Resilience center. Ordförande i Sidas vetenskapliga råd
- Anna Mia Ekström -Professor i global infektionsepidemiologi. Ledamot i Sidas vetenskapliga råd.
- Lena Gumaelius -Lektor teknikvetenskapens lärande, Kungliga Tekniska Högskolan. Dhef Global Development Hub-KTH.
- Måns Nilsson- Docent i miljöstrategisk analys. VD Stockholm Environment Institute
- Elisabeth Olivius -Docent i statsvetenskap, Umeå Universitet. Vice ordförande SweDev
- Jesper Sundewall, Forskare i socialmedicin och global hälsa, Lunds universitet. Vice ordförande SweDev.
- Bengt Ove Turesson, Lektor i matematik. Föreståndare för International Science Programme, Uppsala universitet. Ledamot i SweDev.
- Janet Vähämäki, Doktor i företagsekonomi. Senior forskare och chef för SweDev sekretariatet, Stockholm Environment Institute
- Ingrid Öborn- Professor institutionen för växtproduktionsekologi, Sveriges Lantbruksuniversitet. Ordförande i kommittéen för utvecklingsforskning-

Från UD:

- Statssekreterare Diana Janse
- Carl-Michael Gräns, Ambassadör UD I, reformagendan
- Lovisa Vatemán, UD-IU (sjuk)